

บทบาททางการเมืองของนักศึกษาสตรีไทย*

THE POLITICAL ROLE OF THAI FEMALE STUDENTS

สุทธินันท์ สุวรรณวิจิตร

Suthinan Suwunwijitr

พลศักดิ์ จิรไกรศิริ

Polsuk Jirakraisiri

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

E-mail: suththinantoon12@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพของนักศึกษาสตรีไทย 2) เพื่อศึกษาบทบาททางการเมืองของนักศึกษาสตรีไทย และ 3) เพื่อศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพกับบทบาททางการเมืองของนักศึกษาสตรีไทย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยวิธีสุ่มพื้นที่จากมหาวิทยาลัยทั่วทุกภูมิภาค ได้พื้นที่ 5 มหาวิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (รังสิต) และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีนักศึกษารวม 80,839 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 397 คน ใช้วิธีสุ่มของ Taro Yamane เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตการณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ หาค่าความถี่ ร้อยละ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คาโนนิคอล รวมทั้งแสดงข้อมูลด้วยกราฟทั้งหมด วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และนำเสนอในเชิงพรรณนาความ ผลการวิจัย พบว่า ศักยภาพของนักศึกษาสตรีไทย อยู่ในระดับปานกลางทุกองค์ประกอบ ส่วนบทบาททางการเมืองของนักศึกษาสตรีไทยที่โดดเด่นที่สุดคือการติดตามรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ทั้งจากการสื่อสารส่วนบุคคล และการสื่อสารผ่านสื่อมวลชน กับการใช้สิทธิ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น และบทบาททางการเมืองของนักศึกษาสตรีไทยทั้ง 2 เรื่องนี้มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยยะสำคัญกับศักยภาพทางสังคม ในด้านความรู้ของสตรีทางสังคม การยอมรับสตรีทางสังคม ความเชื่อมั่นสตรีทางสังคม และสมรรถนะผู้นำสตรีทางสังคม กับศักยภาพทางการเมือง ในด้านประสบการณ์ทางการเมือง และคุณธรรมทางการเมือง จากข้อค้นพบทางการเมืองนี้แสดงให้เห็นว่า ถ้าศักยภาพ

* Received 20 September 2021; Revised 23 October 2021; Accepted 1 November 2021

ทางสังคมและทางการเมืองของนักศึกษาสตรีเพิ่มขึ้นในอนาคต ย่อมส่งผลต่อการเพิ่มบทบาททางการเมืองในการสื่อสารทางการเมืองและการใช้สิทธิ์การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากขึ้น
คำสำคัญ: ศักยภาพ, บทบาททางการเมือง, นักศึกษาสตรีไทย

Abstract

The objectives of this research article were: 1) to study the potentials of female students in Thai politics, 2) to study the roles of female students in Thai politics, and 3) to study the relationship between the potentials and the roles of female students in Thai politics. This research applied mixed method. The population was selected from 5 universities; Chang Mai University, Khon Kean University, Burapha University, Thummasart University (Ransit Campus), and Prince of Songkla University, which 80,839 students. 397 students were randomly selected from those universities. Taro Yamane technique was applied to calculate the sample size. Data collection tools were questionnaire, interview and observing. The statistical program was employed to provide the results in the inferential statistics; frequency, percentage, mean, standard deviation, and canonical regression analysis. All results are presented by the graph. Qualitative data were analyzed by using contextual content analysis techniques and presented in a descriptive way. The research results were found as follows; In summary, this research finds two outstanding female students the political information perception from personal communication and social media and the right for voting in local and national levels. Both roles relate to the social potential in terms of female knowledge, acceptance, confident, and leadership competency. Moreover, the roles effect to the political potentials in political experiences and moral. This findings show higher female students' social and political potential increase, higher political communication and the right Which corresponds to the status of Thai society of Thai female students Who are still studying in the university fence.

Keywords: Potential, Political Role, Thai Female Students

บทนำ

จากการปฏิรูปการปกครองและการปฏิรูปการศึกษาในรัชกาลที่ 5 พระองค์ได้มีกระแสความคิดที่จะให้ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

มาเป็นระบอบการปกครองที่มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมาย สูงสุดในการปกครองประเทศ โดยมีรัฐสภาเป็นสถาบันหลักที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองมากขึ้นเป็นลำดับ (นันทวัฒน์ ชันทองคำ, 2562) ซึ่งได้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นผลสำเร็จใน พ.ศ. 2475 จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญของประวัติศาสตร์ชาติไทย เป็นคณะบุคคลที่ส่วนใหญ่ผ่านการศึกษามาจากประเทศตะวันตกแทบทั้งสิ้น แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของความคิดในโลกตะวันตกที่มีต่อชนชั้นนำของไทยเป็นอย่างยิ่ง ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองสังคมไทยได้รับผลกระทบจากเปลี่ยนแปลงพอสมควร คือ ประชาชนเริ่มได้รับเสรีภาพ และมีสิทธิต่าง ๆ ตลอดจนความเสมอภาคภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และได้รับสิทธิในการปกครองตนเอง ในขณะที่บรรดาเจ้าขุนมูลนาย ขุนนาง ซึ่งมีอำนาจภายใต้ระบอบการปกครองดั้งเดิมได้สูญเสียอำนาจและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่เคยมีมาก่อน โดยที่คณะราษฎรได้เข้าไปมีบทบาทแทนบรรดาเจ้านายและขุนนางในระบบเก่าเหล่านั้น นอกจากนั้นรัฐบาลได้กระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่นด้วยการจัดตั้งเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร มีสภาเทศบาลคอยควบคุมกิจการบริหารของเทศบาลเฉพาะท้องถิ่นนั้น ๆ จึงได้นำไปสู่การปรับปรุงให้ราษฎรได้รับการศึกษา และสามารถใช้วิชาการความรู้ที่ได้รับจากการศึกษามาใช้ประกอบอาชีพต่อไปอย่างมั่นคงและมีความสุข (กระทรวงวัฒนธรรม, 2559) ถึงแม้จะเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองแต่ความเป็นจริงยังวนเวียนในรูปแบบของเผด็จการ จนกระทั่งในช่วงการบริหารประเทศของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พ.ศ. 2497 - 2506 โดยภาพรวมถือว่าประเทศมีการพัฒนามากขึ้น เช่น มีการกระจายความเจริญออกไปสู่ภูมิภาคมากขึ้น โดยมีการตั้งมหาวิทยาลัยในต่างจังหวัด มีการตั้งกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ ออกพระราชบัญญัติสภาการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งรัฐบาลได้ประกาศขยายการศึกษาของชาติ ในวันที่ 1 เมษายน 2504 โดยเป็นการขยายการศึกษาภาคบังคับจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ประกาศใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีการออกกฎหมายเลิกการเสฟ และจำหน่ายฝิ่นโดยเด็ดขาด โดยรัฐบาลได้ทำการเผาฝิ่น เครื่องมือ และอุปกรณ์การเสฟที่ท้องสนามหลวง เมื่อวันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2502 นอกจากนี้ยังมีการออกกฎหมายปราบปรามพวกนักเลงอันธพาล กฎหมายปราบปรามการค้าประเวณี และสิ่งสำคัญที่สุด คือ การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ฉบับที่ 1 ระหว่างปี พ.ศ. 2504 - 2509 ซึ่งแผนดังกล่าวเป็นแม่บทของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับต่อ ๆ มาจนถึงปัจจุบัน นับว่าได้สร้างผลงานทั้งทางด้านการปรับปรุง บริหารและการพัฒนาประเทศไว้อย่างมากมาย (รุ่งโรจน์ ณ นคร, 2539)

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาผู้นำทางการเมืองของไทยมักตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ให้การส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาระดับอุดมศึกษา แต่เป็นไปในลักษณะที่จะไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองของตน แต่ไม่ค่อยมีบทบาททางการเมืองในความหมายที่แท้จริง ถ้าจะมีอยู่บ้างก็เป็นไปในรูปแบบแต่ทางทฤษฎีมากกว่า นักศึกษาซึ่งเป็น

ผลผลิตสำคัญของการศึกษาระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความสนใจและกระตือรือร้นในทางการเมืองนัก แม้กระนั้นก็ตามภายหลัง พ.ศ. 2514 เป็นต้นมา โดยเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 หรือ เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เป็นเหตุการณ์ที่นักศึกษาเริ่มรวมกลุ่มกันที่มีความสนใจในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้แสดงปฏิกิริยาของการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ประกอบกับความกดดันจากเหตุการณ์ภายในและภายนอกบ้านเมืองทำให้นักศึกษาซึ่งมีความสนใจทางการเมืองอยู่แล้ว ได้กลายเป็นจักรกลสำคัญในการเรียกร้องการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองประเทศ โดยทำการต่อต้านการปกครองแบบเผด็จการในขณะนั้น และได้รับการสนับสนุนอย่างมากมาจากนักศึกษาเองตลอดจนประชาชนโดยทั่วไป ยังจำลองแบบการรวมอำนาจไว้กับกลุ่มบุคคลมากกว่าการคำนึงถึงหลักการประชาธิปไตย ผู้นำนักศึกษาเอง หลังจากการเผยแพร่ประชาธิปไตย ก็มีแนวโน้มที่จะละทิ้งกระบวนการประชาธิปไตย โดยนัยนี้อาจกล่าวได้ว่าการศึกษาบทบาททางการเมืองของนักศึกษาของไทย และในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 ประเทศไทยเข้าสู่ยุคที่ประชาชนเข้าต่อสู้กับความอยุติธรรมของสังคมและอยากเปลี่ยนแปลงให้ประเทศไทยดีขึ้น ซึ่งประชาชนไม่พอใจรัฐบาลในตอนนั้น จึงทำการประท้วงด้วยการเดินขบวนและอดอาหารและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และนำไปสู่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่มีเนื้อหาการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมากขึ้น โดยที่อำนาจไม่กระจุกอยู่ที่ส่วนกลางเพื่อลดทอนอำนาจเบ็ดเสร็จที่รวบอำนาจที่ศูนย์กลางอย่างเดียว สามารถทำให้ประเทศเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยอีกครั้ง (ปิยนาด บุนนาค และจันทรา บุรณฤกษ์, 2522)

ความไม่เป็นประชาธิปไตยในยุคการสื่อสารทางการเมือง แบบแอนะล็อก (Analog Signal) ที่การสื่อสารทางการเมืองมีลักษณะคับแคบ ไม่เสถียร กระจายข้อมูลเชิงซ้ำ ไม่ทั่วถึง และมีขีดจำกัดหลายประการที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสาร ยังมีลักษณะสัญญาณแอนะล็อกทำให้ระบอบประชาธิปไตยมีปัญหาความไม่ต่อเนื่อง กล่าวคือมีการทำรัฐประหารสลับการเลือกตั้งทั่วไป การอ้างชอบธรรมของการทำรัฐประหารกระทำได้ง่ายผ่านการโฆษณาชวนเชื่อของสื่อภาคแบบรัฐทางทหาร (วีระ เลิศสมพ, 2559)

ตั้งแต่มีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในศตวรรษที่ 21 การสื่อสารทางการเมืองแบบดิจิทัล (Digital) ได้ก่อเกิดการสร้างสรรคทางการเมืองรูปแบบใหม่ ๆ เมื่อข่าวสารการเมืองสามารถไหลผ่านสื่อสังคมออนไลน์แบบไร้ขีดจำกัด ไร้พรมแดน ไม่มีการจำกัดเวลา การใช้โทรศัพท์มือถือเป็นเครื่องมือสื่อสารทางการเมืองที่ทรงพลังอำนาจอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในสังคมสื่อสารไทย ได้ทำให้ประชาชนทุกกลุ่มมีบทบาททางการเมืองเพิ่มขึ้น ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง โดยเฉพาะการมีบทบาทติดต่อสื่อสารทางการเมือง นับได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตยที่มีการเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่สำคัญ ที่แสดงถึงสิทธิทางการเมืองพึงมีตามรัฐธรรมนูญอย่างเป็นทางการมากที่สุด (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2563)

เทคโนโลยีสารสนเทศแบบดิจิทัลได้มีผลอย่างมากต่อการยกระดับศักยภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของพลเมืองภายในประเทศไทยอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะกลุ่มสตรีไทย ตั้งแต่ที่ยังเป็นนักศึกษาสตรี การเพิ่มศักยภาพเหล่านี้ในสังคมออนไลน์ ย่อมมีความสัมพันธ์กับ บทบาททางการเมืองของนักศึกษาสตรีไทยอย่างหนึ่ง ข้อคำถามที่สำคัญจึงอยู่ที่ว่า ศักยภาพมีความสัมพันธ์ กับบทบาททางการเมืองของนักศึกษาสตรีไทยอย่างไร เพราะนักศึกษาสตรีเหล่านี้ย่อมต้อง เติบโตเป็นผู้ใหญ่ เมื่อสำเร็จการศึกษา การล่วงรู้ว่าการเพิ่มศักยภาพมีผลกระทบต่อบทบาททาง การเมืองของนักศึกษาสตรีไทยตั้งแต่วันนี้ ย่อมมีโอกาสมหาศาลสถานการณ์ของระบอบ ประชาธิปไตยไทยในวันนี้ได้ไม่มากนักน้อย (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559)

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีเป้าประสงค์ที่จะศึกษาถึงศักยภาพส่วนบุคคลที่ทำให้สตรี ไทยเข้ามามีบทบาททางการเมือง โดยมุ่งศึกษาเฉพาะนักศึกษาสตรีไทยในประเทศไทย ในประเด็น 1) ศักยภาพในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง 2) บทบาททางการเมืองด้านการ ใช้สิทธิลงคะแนนเสียง การร่วมชุมนุม การอภิปรายสนทนา การติดตามรับรู้ข่าวสารทาง การเมือง ประเด็นเหล่านี้ หากได้ข้อค้นพบจะนำไปสู่การกำหนดทิศทางและแนวโน้มบทบาท การเมืองของนักศึกษาสตรีไทย ที่เหมาะสมได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของนักศึกษาสตรีไทย
2. เพื่อศึกษาบทบาททางการเมืองของนักศึกษาสตรีไทย
3. เพื่อศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพกับบทบาททางการเมืองของ นักศึกษาสตรีไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้แนวทางการวิจัยแบบผสมวิธีทั้งเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยด้านพื้นที่ที่ทำการศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยใน ประเทศไทย โดยแบ่งตามภูมิภาค ดังนี้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคกลาง และภาคใต้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร จาก 5 มหาวิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (รังสิต) และ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีนักศึกษารวม 80,839 คน (สารสนเทศอุดมศึกษา, 2560)

2. กลุ่มตัวอย่าง จาก 5 มหาวิทยาลัย จำนวน 397 คน โดยใช้วิธีสุ่มของ
ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973)

3. การสัมภาษณ์เชิงลึก กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 19 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) สร้างจากตัวชี้วัดซึ่งเป็นการหาความสัมพันธ์
ระหว่างชุดตัวแปรต้นที่มีมากกว่า 1 ตัวและชุดตัวแปรตามที่มีมากกว่า 2 ตัว โดยตัวแปรทั้งหมด
อยู่ในมาตรวัดระดับ Interval Scale และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured
Interview) สร้างจากองค์ประกอบ เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์แบบรายบุคคล โดยใช้สถิติร้อยละ
เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ของตัวแปรทั้งตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลักสูตร
รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้
ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

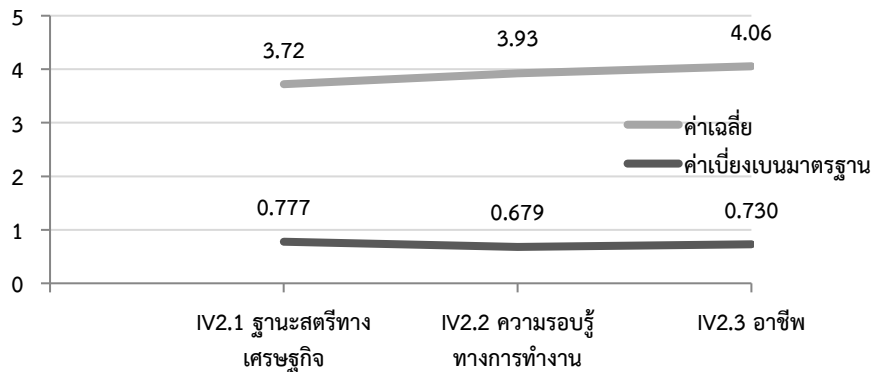
การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจะใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการ
วิเคราะห์ค่าโนนิกอล ในส่วนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพจะใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบ
บริบท (Content Analysis)

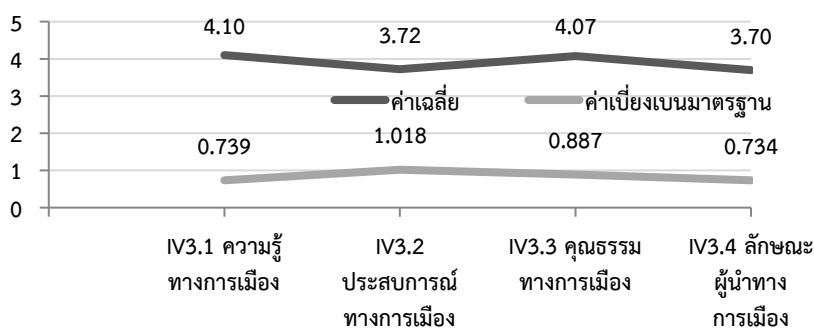
ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยรวบยอดสอดคล้องตามวัตถุประสงค์การศึกษา ได้ดังนี้

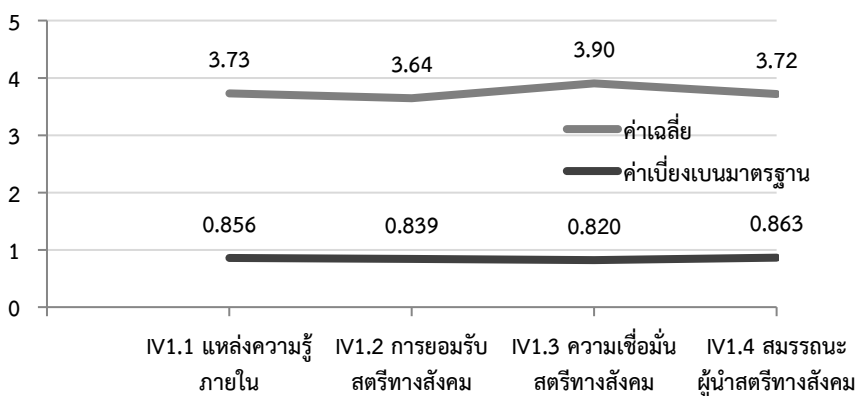
1. ศักยภาพของนักศึกษาสตรีไทย ผลการศึกษาวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของ
การศึกษาข้อที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพของนักศึกษาสตรีไทย เป็นการศึกษาระดับศักยภาพของ
นักศึกษา ได้แก่ ศักยภาพทางสังคม^{IV1} ศักยภาพทางเศรษฐกิจ^{IV2} และศักยภาพทางการเมือง^{IV3}
พบว่า ด้านศักยภาพทางเศรษฐกิจ โดยเฉลี่ยมีระดับศักยภาพของนักศึกษาอยู่ในระดับมากทุก
ตัวแปร รองลงมาคือ ศักยภาพทางการเมือง และศักยภาพทางสังคมตามลำดับ ดังแผนภาพ
ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ศักยภาพทางเศรษฐกิจ^{IV2}

ภาพที่ 2 ศักยภาพทางการเมือง^{IV3}

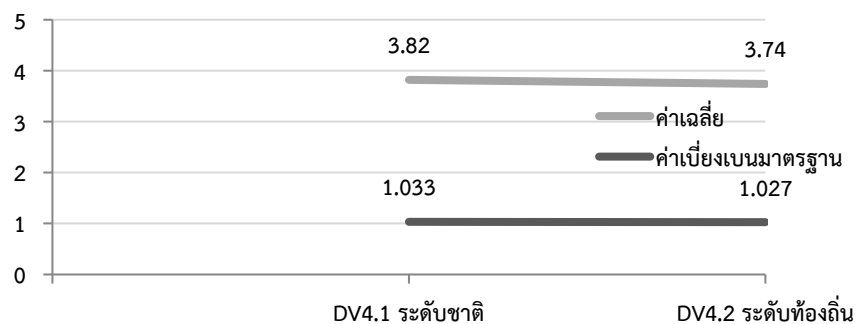

ภาพที่ 3 ศักยภาพทางสังคม^{IV1}

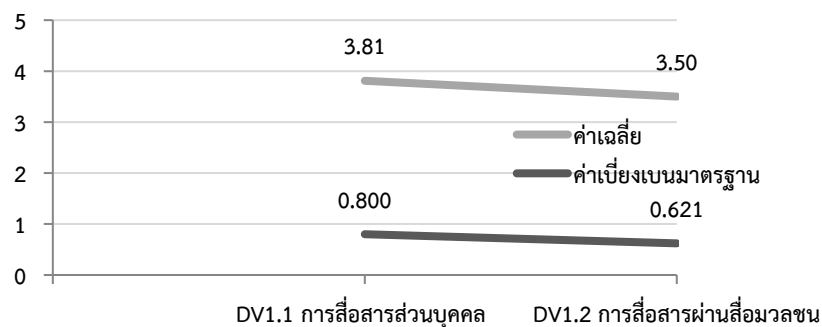
2. บทบาททางการเมืองของนักศึกษาสตรีไทย ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาข้อที่ 2 เพื่อศึกษาบทบาททางการเมืองของนักศึกษาสตรีไทย ซึ่งบทบาททางการเมืองของนักศึกษาสตรีไทย^{DV}ประกอบด้วย การติดตามรับรู้ข่าวสาร

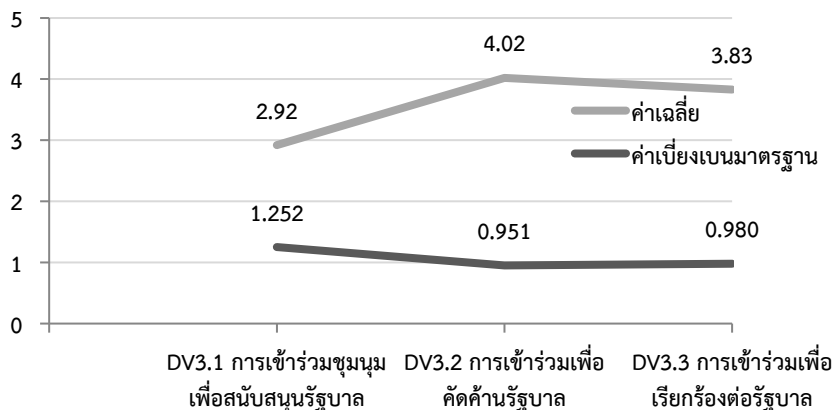
ทางการเมือง^{DV1} การร่วมอภิปรายทางการเมือง^{DV2} การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง^{DV3} และการใช้สิทธิลงคะแนนเสียง^{DV4} พบว่า ด้านการใช้สิทธิลงคะแนนเสียง^{DV4} โดยเฉลี่ย มีบทบาทอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการติดตามรับรู้ข่าวสารทางการเมือง^{DV1} การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง^{DV3} และการร่วมอภิปรายทางการเมือง^{DV2} ตามลำดับ ดังแผนภาพต่อไปนี้

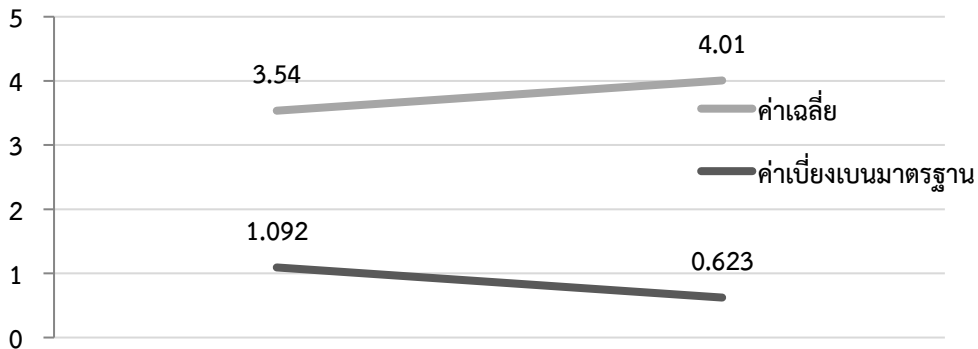
ภาพที่ 4 การใช้สิทธิลงคะแนนเสียง^{DV4}

ภาพที่ 5 การติดตามรับรู้ข่าวสารทางการเมือง^{DV1}

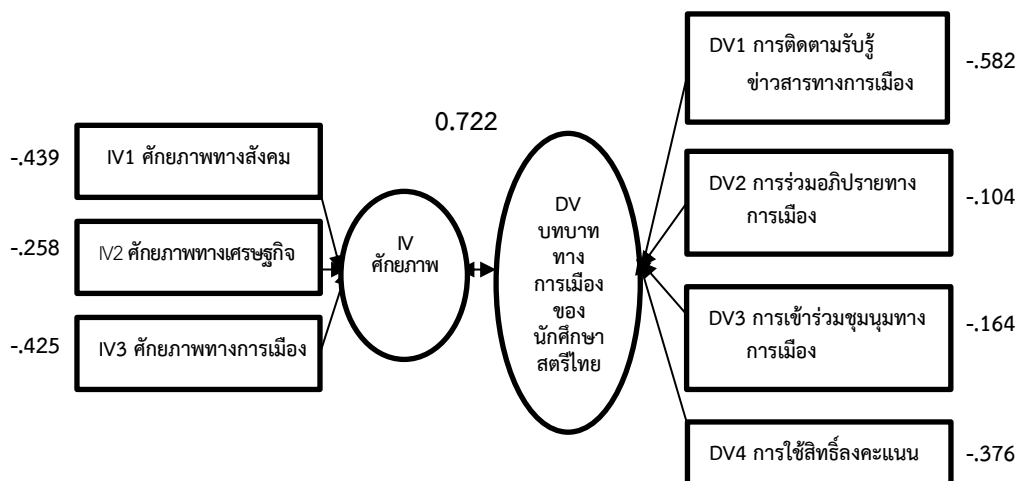

ภาพที่ 6 การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง^{DV3}

ภาพที่ 7 การร่วมอภิปรายทางการเมือง^{DV2}

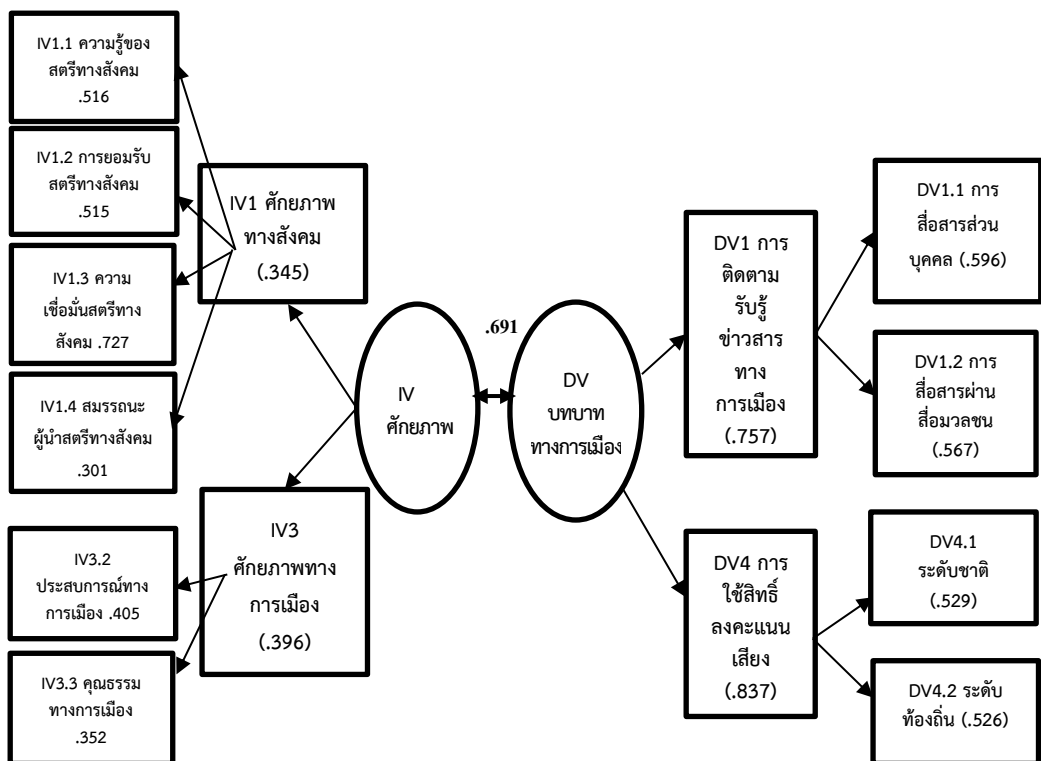
3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดสอบสมมติฐาน ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพกับบทบาททางการเมืองของนักศึกษาสตรีไทยพบว่า มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.722$) ตามภาพที่ 1 โดยเฉพาะศักยภาพในด้านศักยภาพทางสังคม ($r = 0.439$) กับทางการเมือง ($r = 0.425$) มีความสัมพันธ์กับบทบาททางการเมืองในด้านการติดตามรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ($r = 0.582$) กับการใช้สิทธิลงคะแนนเสียง ($r = 0.376$) ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ศักยภาพของนักศึกษาสตรีไทย โดยเฉพาะการติดตามรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงที่มีความสำคัญ ซึ่งมีความสอดคล้องกับสถานภาพของสังคมไทยของภาวะความเป็นนักศึกษาของนักศึกษาสตรีไทย

ภาพที่ 8 ความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานรวม

จากภาพที่ 8 เมื่อศึกษาความสัมพันธ์พบว่า ศักยภาพของนักศึกษาสตรีไทยบางศักยภาพเท่านั้น ที่มีความสัมพันธ์กับบางบทบาททางการเมืองของนักศึกษาสตรีไทยเท่านั้น จึงได้มีการคำนวณเพิ่มเติม พบว่า เฉพาะศักยภาพทางสังคมและการเมืองเท่านั้น ที่มีความสัมพันธ์กับบทบาททางการเมือง เฉพาะด้านการติดตามรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการใช้สิทธิ์ลงคะแนนเสียง (ภาพที่ 9)

ภาพที่ 9 ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพกับบทบาททางการเมืองของนักศึกษาสตรีไทย (ตามการวิเคราะห์ Canonical)

อภิปรายผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพกับบทบาททางการเมืองของนักศึกษาสตรีไทย พบว่า มีทั้งความสัมพันธ์กับความไม่สัมพันธ์ การอภิปรายผลการวิจัยจึงเน้นเฉพาะบางศักยภาพที่มีความสัมพันธ์กับบางบทบาททางการเมืองเท่านั้น กล่าวคือเฉพาะศักยภาพทางสังคมและการเมืองที่มีความสัมพันธ์กับบทบาททางการเมือง เฉพาะการติดตามรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการใช้สิทธิ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยมีรายละเอียดของการอภิปรายผลดังกล่าว ดังนี้

1. ศักยภาพของนักศึกษาศาสตรียไทย

1.1 ศักยภาพทางสังคม นักศึกษาศาสตรียไทย ได้ให้ความสำคัญกับศักยภาพทางสังคม ด้านความรู้ของสตรีทางสังคม ความเชื่อมั่นสตรีทางสังคม และสมรรถนะผู้นำสตรีทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ถวิลวดี บุรีกุล ในเรื่องการมีบทบาททางการเมืองของผู้หญิงว่า หากผู้หญิงมีทุนทางสังคมมากขึ้น จะทำให้เข้ามาบทบาททางการเมืองมากขึ้น (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2551)

1.2 ศักยภาพทางการเมือง นักศึกษาศาสตรียไทยได้ให้ความสำคัญกับศักยภาพทางการเมือง ด้านความรู้ทางการเมือง ประสบการณ์ทางการเมือง และคุณธรรมทางการเมือง การให้ความสำคัญกับศักยภาพทางการเมืองนี้มีลักษณะสอดคล้องกับงานวิจัยของ Almond, G. A. & Verba, S. เป็นผู้ริเริ่มใช้คำว่า “วัฒนธรรมทางการเมือง” (Political Culture) เพื่ออธิบายแบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมต่าง ๆ Almond อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองหมายถึงแบบแผนของความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติของบุคคล ที่มีต่อระบบการเมืองและต่อส่วนต่าง ๆ ของระบบการเมือง (Almond, G. A. & Verba, S., 1965)

2. บทบาททางการเมืองของนักศึกษาศาสตรียไทย

2.1 บทบาททางการเมืองด้านการติดตามรับรู้ข่าวสารทางการเมือง นักศึกษาศาสตรียไทยได้ให้ความสำคัญกับบทบาททางการเมืองด้านการติดตามรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ทั้งในเรื่องการสื่อสารส่วนบุคคลและการสื่อสารผ่านสื่อมวลชน การให้ความสำคัญกับการติดตามรับรู้ข่าวสารทางการเมืองเช่นนี้มีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนา แก้วเทพ ที่ได้นำเสนอรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองของสังคมไทยในอดีต ว่ามีลักษณะการสื่อสารในแนวดิ่ง โดยผู้ส่งสารจะประกอบไปด้วย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกได้แก่ สถาบันการเมืองต่าง ๆ เช่น รัฐบาล พรรคการเมือง ระบบราชการ กลุ่มผลประโยชน์ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่ง คือ สื่อมวลชน ซึ่งอาจเป็นผู้ส่งสารในทางการเมืองได้ เช่นในรูปของบทบรรณาธิการ บทวิเคราะห์ข่าวต่าง ๆ เป็นต้น (กาญจนา แก้วเทพ, 2541)

2.2 บทบาททางการเมืองด้านการใช้สิทธิลงคะแนนเสียง นักศึกษาศาสตรียไทยได้ให้ความสำคัญกับบทบาททางการเมืองด้านการใช้สิทธิลงคะแนนเสียง ทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น การเลือกตั้งเป็นวิธีการหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย “ที่ง่ายและชัดเจนที่สุด” ถือเป็นการแสดงออกถึงเจตจำนงของประชาชนในการคัดเลือกบุคคลที่จะเข้าไปทำหน้าที่และใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ รวมทั้งเป็นการกำหนดทิศทางและสัญญาประชาคมสำหรับการบริหารประเทศ ซึ่งเป็นกลไกที่แสดงออกถึงเจตจำนงของประชาชนในการเรียกร้องและสนับสนุนให้มีการปฏิบัติหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมือง (กรมพลทองธรรมชาติ และคณะ, 2531)

3. ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพกับบทบาททางการเมืองของนักศึกษาศาสตรียไทย

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพทางสังคมและทางการเมืองกับบทบาททางการเมืองด้านการติดตามรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการใช้สิทธิ์ลงคะแนนเสียง สมมติฐานที่ยอมรับนี้อธิบายได้ว่า ศักยภาพทางสังคมและทางการเมืองเท่านั้น ที่มีผลสัมพันธ์กับบทบาททางการเมืองด้านการติดตามรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และการใช้สิทธิ์ลงคะแนนเสียง โดยไม่เกี่ยวข้องกับศักยภาพทางเศรษฐกิจ อันอาจเนื่องมาจากนักศึกษาศาสตรียที่นำมาศึกษาเป็นนักศึกษาที่อยู่ระหว่างการศึกษาคือเป็นปัจเจกบุคคลที่อยู่ในภาวะการศึกษาที่ไม่ต้องรับผิดชอบต่อรายได้รายเดือน เพราะมีบุพการีอุปถัมภ์ ค้ำชู ดังนั้น นักศึกษาศาสตรียเหล่านี้ จึงไม่อาจตระหนักถึงความสำคัญของศักยภาพทางเศรษฐกิจ จากการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของ กนก วงษ์ตระหง่าน ได้กล่าวถึงทัศนะของ Alvin Rougie ที่อธิบายเกี่ยวกับแบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองตั้งของประชาชนในประเทศโลกที่สาม ซึ่งประเทศไทยก็ถูกจัดกลุ่มอยู่ในกลุ่มนี้ด้วยว่ารูปแบบการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชน มักเป็นไปในแบบอุปถัมภ์ (Clientelist Votes) กล่าวคือ ประชาชนจะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยความรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณ (กนก วงษ์ตระหง่าน, 2528)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทบาททางการเมืองของนักศึกษาศาสตรียไทยอยู่ในระดับปานกลางทุกองค์ประกอบ ส่วนบทบาททางการเมืองของนักศึกษาศาสตรียไทยที่โดดเด่นที่สุดคือ การติดตามรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ทั้งจากการสื่อสารส่วนบุคคล และการสื่อสารผ่านสื่อมวลชน กับการใช้สิทธิ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น และบทบาททางการเมืองของนักศึกษาศาสตรียไทยทั้ง 2 เรื่องนี้มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยยะสำคัญกับศักยภาพทางสังคม ในด้านความรู้ของสตรียทางสังคม การยอมรับสตรียทางสังคม ความเชื่อมั่นสตรียทางสังคม และสมรรถนะผู้นำสตรียทางสังคม กับศักยภาพทางการเมือง ในด้านประสบการณ์ทางการเมือง และคุณธรรมทางการเมือง จากข้อค้นพบทางการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ถ้าศักยภาพทางสังคมและทางการเมืองของนักศึกษาศาสตรียเพิ่มขึ้นในอนาคต ย่อมส่งผลต่อการเพิ่มบทบาททางการเมืองในการสื่อสารทางการเมืองและการใช้สิทธิ์การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากขึ้น ส่วนข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ 1) การดำรงความเป็นสื่อสังคมเสรีของสังคมออนไลน์ในระบบการสื่อสารมวลชนไทย เพื่อกระจายข้อมูลข่าวสาร 2 แหล่งระหว่างข่าวสารของภาครัฐกับข่าวสารของภาคประชาชนไทยให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ระบอบประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน 2) การดำรงความต่อเนื่องของระบบการเลือกตั้งทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นในประเทศไทย เพราะความต่อเนื่องของการเลือกตั้งสามารถสร้างธรรมเนียมปฏิบัติแบบประชาธิปไตยให้สืบเนื่องยาวนาน จนกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย 3) การดำรงความเท่าเทียมระหว่างเพศ ซึ่งสังคมไทยได้ให้การยอมรับเรื่องนี้มาอย่างยาวนาน แต่ทางกฎหมายบางมาตรา

ยังสมควรแก้ไขให้ความเท่าเทียมระหว่างเพศ เกิดผลในทางนิตินัยและพฤตินัย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป เนื่องจากการศึกษานี้ ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพทางเศรษฐกิจกับบทบาททางการเมืองของนักศึกษาสตรีไทยอาจมีผลมาจากภาวะความเป็นนักศึกษาที่ต้องพึ่งพาครอบครัวอยู่มาก ความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจแบบนี้ อาจมีผลต่อการศึกษาวิจัยได้มาก สมควรที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพทางเศรษฐกิจกับบทบาททางการเมืองของกลุ่มสตรีทั่วไปทั้งในภาคเมืองและภาคชนบทไทย เพื่อนำข้อค้นพบมาเปรียบเทียบกัน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง “บทบาททางการเมืองของนักศึกษาสตรีไทย” ขอขอบคุณ ความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะอาจารย์ที่ปรึกษา กรรมการควบคุมดูแลนิพนธ์ อาจารย์ เจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รวมถึงเจ้าของเอกสาร ตำราและเอกสารต่าง ๆ และผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กนก วงษ์ตระหง่าน. (2528). การเมืองในระบอบประชาธิปไตย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). การเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทย พ.ศ. 2475. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2561 จาก https://www.m-culture.go.th/young/ewt_news.php?nid=176&filename=index
- กรมล ท่องธรรมชาติ และคณะ. (2531). การเมืองและการปกครองไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2541). การวิเคราะห์สื่อ: แนวคิดและเทคนิค. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2551). การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- นันทวัฒน์ ชันทองคำ. (2562). พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ไทยสมัยปรับปรุงและปฏิรูปประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2563 จาก <https://sites.google.com/site/nuntawatkhuntongcom/hnwy-kar-reiyn-ru-thi-3/phathnakar-thang-prawatisastr-thiy-smay-prabprung-laea-ptirup-prathes>

- ปิยนาก บุนนาค และจันทรา บุรณฤกษ์. (2522). บทบาทของการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการพัฒนาทางการเมืองของประเทศไทย พ.ศ. 2475 - 2516. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งโรจน์ ณ นคร. (2539). จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์. นนทบุรี: อนุรักษ.
- วีระ เลิศสมพ. (2559). ประชาธิปไตยอิเล็กทรอนิกส์: เสริมสร้างหรืออุดร้ง. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 7(1), 138-160.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2563). ทักษะดิจิทัล ก้าวสู่ พลเมืองในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 5 มีนาคม 2563 จาก <https://www.ops.go.th/main/index.php/knowledge-base/article-pr/1355-goto-citizens21st>
- สารสนเทศอุดมศึกษา. (2560). ข้อมูลสถิตินักศึกษาโดยรวม ปี 2560 ภาคเรียนที่ 1 ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมดจำแนกตาม สถาบัน/กลุ่มสถาบัน/เพศ/ระดับการศึกษา/ชื่อหลักสูตร/กลุ่มสาขาวิชาของ UNESCO/ระดับปริญญาตรี. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2563 จาก <http://www.info.mua.go.th/info/>
- Almond, G. A. & Verba, S. (1965). *The Civic Culture*. Boston: Little, Brown and Company Inc.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd eds). New York: Harper and Row Publication.